

Выяўлена 31 дыялектная адзінка, складзены “Слоўнік дыялектных слоў сяла Дабраслаўка”.

Самая вялікая група – назоўнікі. Яна складае 72%. У працэсе назіранняў і аналізу выявілася некалькі груп дыялектаў.

1. Дзеясловы – дзеянні.
2. Займеннікі.
3. Прадметы быту.
4. Назвы страў.
5. Назвы жывел.
6. Назвы адзення.
7. Прыслоўі.

Дыялекты становяцца рэліктавай з’явай, новыя не ўтвараюцца. Аднак у нашай краіне вядзецца работа па стварэнні Зводнага слоўніка беларускіх гаворак. У яго ўвойдуць словы, якія збіраліся даследчыкамі розных пакаленняў. Занатавана тое, што яшчэ захавана ў народным асяроддзі сяла Дабраслаўка ў натуральным выглядзе. Дадзеныя дыялектныя словы будуць дасланы ў рубрыку “Слоўніца” газеты “Звязда” для перадачы ў Інстытут мовазнаўства імя Якуба Коласа Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі з мэтай іх фіксацыі ў Зводным слоўніку беларускіх гаворак і стануць часткай духоўнай культуры беларусаў.

УДК 821.161.3’372.235

Навуч. В.С. Казачонак, Ц.У. Наскоў  
Навук. кіраўнікі А.В. Мазанік, В.Я. Печнікава,  
настаўніцы беларускай мовы і літаратуры  
(ДУА “Сярэдняя школа № 92 г. Мінска”)

## **МАЛАЯ РАДЗІМА Ў ПСЕЎДАНІМАХ МАСТАКОЎ БЕЛАРУСКАГА СЛОВА**

У Беларусі 2018-2020 гады прайшлі пад знакам Года малой радзімы. Адпаведны Указ № 247 падпісаў Прэзідэнт краіны А.Р. Лукашэнка. Прыняцце такога рашэння выклікалі развагі аб важнасці малой радзімы ў лёсе кожнага чалавека, а тым больш у жыцці творчай асобы.

Многія беларускія пісьменнікі – выхадцы з вёскі. Яны праз усё сваё жыццё і творчасць пранеслі трапяткое, узвышанае пачуццё да мясцін, дзе нарадзіліся. І недарэмна многія з іх абіралі сабе псеўданім, звязваючы з тым месцам, дзе прайшлі гады маленства і юнацтва.

Пачынаючы чытаць чарговую кнігу, мы часта не звяртаем увагі на тое, што хаваецца за імёнамі – сапраўднае прозвішча ці псеўданім. Нас гэта не цікавіць, бо мы сочым толькі за зместам твора. А калі выпадкова даведваемся сапраўднае імя аўтара, то міжволі задумваемся: чаму пісьменнік узяў сабе псеўданім? Якія ж псеўданімы мелі беларускія пісьменнікі, акрамя тых, што ўжо стала за імі замацаваліся?

**Мэта даследавання** – вывучэнне з’яўлення літаратурных псеўданімаў, тлумачэнне псеўданімаў вядомых пісьменнікаў.

Дасягненне пастаўленай мэты прадугледжвае вырашэнне наступных задач:

1. Азнаёміцца з гісторыяй узнікнення літаратурных псеўданімаў;
2. Выявіць прычыны ўзнікнення псеўданімаў, указаць іх разнавіднасці;
3. Даследаваць псеўданімы і выявіць іх узаемасувязь з той мясцінай, дзе пісьменнік нарадзіўся ці праявіў сябе.

**Прадмет даследавання** – псеўданімы беларускіх мастакоў слова.

**Гіпотэза** – многія беларускія пісьменнікі абралі псеўданім, звязаны з іх малой радзімай.

Перад напісаннем работы было праведзена анкетаванне сярод вучняў 9-11 класаў “Ці ведаеце вы псеўданімы беларускіх пісьменнікаў?” Са 135 рэспандэнтаў 28,5% поўнасьцю справіліся з заданнем, 67 % выканалі заданне часткова, 4,5% не справіліся з заданнем.

**Значымасць працы** заключаецца ў даследаванні псеўданімаў беларускіх пісьменнікаў. На ўроках, у пазакласнай дзейнасці мы дастаткова атрымліваем ведаў пра гісторыю Беларусі, яе культуру, звычаі, абрады. А вось з такой галіной мовазнаўства як анамастыка сустракаемся нячаста. Анамастычныя назвы яшчэ ў недастатковай ступені вывучаюцца ў школьных падручніках. Вынікі даследавання, на думку аўтараў, могуць быць уключаны ў даведнікі і дапаможнікі па беларускай мове, могуць быць карыснымі пры правядзенні пазакласных мерапрыемстваў у школе, а таксама дапамогуць значна ўзбагаціць веды навучэнцаў пра паходжанне псеўданімаў беларускіх мастакоў слова.

У Беларусі зборам і вывучэннем псеўданімаў займаўся Янка Саламевіч. Ён і з’яўляецца аўтарам першага беларускага слоўніка псеўданімаў. Янка Саламевіч адзначае, што «прычын і меркаванняў, якія вымушалі паасобных аўтараў выступаць у друку інкогніта,

надзвычай многа. Адны вымушаны былі захоўваць сваё сапраўднае імя ў таямніцы, баючыся ганенняў цэнзуры, другія, каб адвесці ад сябе агонь крытыкі, трэція прыдумлялі сабе розныя прозвішчы пад уплывам моды, іншыя з-за таго, што іх прозвішча супадала з ужо вядомым у літаратуры, некаторыя хаваліся за псеўданім, каб прымусіць публіку гадаць пра яго сапраўднага носбіта. Той-сёй не хацеў выстаўляць свайго сапраўднага імя з-за сціпласці. Сатырыкі і гумарысты бралі пацешныя псеўданімы, разлічваючы выклікаць адпаведны камічны эфект, і г. д.».

У выніку праведзенага даследавання мы пазнаёміліся з гісторыяй узнікнення літаратурных псеўданімаў, выявілі прычыны іх узнікнення, а таксама прааналізавалі каля 100 псеўданімаў беларускіх пісьменнікаў і выявілі іх узаемасувязь з тапанамічнымі назвамі, пераважна назвамі малой радзімы мастакоў беларускага слова. Так **Канстанцін Міцкевіч (Якуб Колас)** меў наступныя псеўданімы, у асноўным “тапанамічнага” паходжання: *Альбуцкі, Мікалаевец, Наднёманец, Марцін з-пад рэчкі; Иван Луцэвіч (Янка Купала) – Мінчук, Стары Мінчук, Здарэнец, Янук з-пад Мінска; Францішак Багушэвіч – Сымон Рэўка з-пад Барысава; Кастусь Каліноўскі – Яська-гаспадар з-пад Вільні; Зміцер Жылуновіч (Цішка Гартны) - Беларус, Беларус-камуніст, Капыльскі Бэйгар, Капылянін, Не вількамірскі, Мінчанін; Мікалай Раманоўскі (Кузьма Чорны)-Ігнат Булава з-пад Турава; Пятрусь Броўка – П. Далецкі; Пімен Панчанка – Алесь Загорны; Уладзімір Корбан – Ян Баранскі; Яўгенія Янішчыц – Ясяльдзянка; Мікола Лупсякоў – М. Гомельскі; Андрэй Макаёнак – А. Журавіцкі і інш.*

Далучэнне да духоўных і культурных каштоўнасцей малой радзімы цесна звязана з адкрыццём літаратуры роднага краю. Праз асобу творцы мы далучаемся да літаратуры, а праз літаратуру – да каранёў роднай зямлі.